

**VIR RAT
ENONKOSKI-SOININKYLÄ-
KILLINKOSKI
VESIHUOLTOLINJAN
MUINAISJÄÄNNÖSINVENTOINTI
2003**

Timo Jussila

Kustantaja: Virtain kaupunki

Sisältö:

Perustiedot	3
Abstarkti	3
Yleiskartta	4
Inventoinnin suoritus	5
Enonkoski-Lumio, Väliveden itäpuolella.....	5
Soininkylän peltoalue Soininkoski-Tatimonjoki -välillä.....	5
Metterinjärven itäpuolinen Niemelänkankaan alue.....	6
Löytö- ja havaintopaikkoja	6
Muinaisjäännökset	7
VIRRAT 43 KILLINKOSKI-KAUNELA	7
VIRRAT 44 VÄLIVESI W	10

Kansikuva: Soininkylän peltoa joen mutkan kohdalta kuvattuna etelään kohti Koskelaa. Joki jää kuvan vasemmalle puolelle. Vesijohtolinja kulkee kuvan keskikohdan vasemmalla puolella kohti pellon takan keskellä olevaa latoa, jonka katto näkyy vaaleana.

Perustiedot

- Alue Uuden vesijohdon linjauksen muinaisjäännösinventointi Virtain kaupungin Enonkosken-Soininkylän ja Killinkosken välillä, niiltä osin kuin uusi linja on rakentamatta ja kulkee muualla kuin vanha johto.
- Tavoite Tarkastaa kattavasti vesijohtolinjan alue (n. 30 m leveällä vyöhykkeellä) ja paikantaa sille osuvat muinaisjäännökset.
- Työaika Kenttätyöaika: 2.12. - 4.12.2003.
- Kustantaja Virtain kaupunki.
- Tekijä Mikroliitti Oy, Timo Jussila
- Tulokset Alueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä.
Paikannettiin 1 uusi kivikautinen laaja asuinpaikka ja yksi löytöpaikka (kuonan pala ja epä-m. kvartsi-iskos).
Paikannettiin 1 historiallisen ajan muinaisjäännös: juoksuhauda-alue. Havaittiin yksi tervahauta.
Löydöt: Uudet löydöt KM 34276, kvartsi-iskoksia, ja -esineitä, kuonan pala (ei luetteloitu).
- Aiemmat
Tutkimukset -

Abstarkti

Virtain kaupungin Toisveden koillispuolella on suunnitelmassa vetää uutta vesijohtoa n. kolmessa eri maastonkohdassa kaikkiaan 4 km matkalla, Enonkosken ja Killinkosken välillä. Alueelta ei tunnettu ennestään muinaisjäännöksiä. Inventoinnissa tarkastettiin kattavasti vesijohtolinjan alue. Väliveden itäpuolella vesijohtolinjaus leikkaa 1. ms. juoksuhaudan (varustus kartoitettiin peitepiirroksena). Killinkosken eteläpuolelta löytyi laaja kivikautinen asuinpaikka. Savipellossa havaittiin yli 300 m matkalla, kahdella eri korkeustasolla (n. 117 ja 113 m) kvartseja. Vesijohtolinja leikkaa asuinpaikan sen pohjoispäässä. Soininkylän peltoalueella vesijohtolinja leikkaa muinasrantatörmän parissa paikassa. Surkeista havaintomahdollisuuksista (kyntämätön heinällä oleva savipelto) huolimatta koekuopissa ei havaittu asuinpaikan merkkejä. Yhdessä kohden havaittiin pellossa kuonanpala ja epä-määräinen kvartsi-iskos. Lisäksi havaittiin linjan ulkopuolella komea 20 m halkaisialtaan oleva tervahauta Väliveden itärannalla.

Yleiskartta

4 x 5,4 km

Tiedosto: Linjan_yleiskartta.png

1:20000 mittakaavassa koko 200 x 269 mm

Inventoinnin suoritus

Inventoinnin maastotyöt suoritettiin 2. ja 3. pv. joulukuuta 2003. Leuto sää ja lumeton maa mahdollisti inventoinnin suorituksen vielä poikkeuksellisen myöhäisenä vuodenaikana. Pilvinen ja sumuinen sää yhdessä päivän lyhyiden kanssa rajoitti kenttätyöajan klo 9.30 - 15.00 väliselle ajalle. Valokuvaaminen oli hämäryyden takia hankalaa, erityisesti metsässä, minkä huomaa kuvien rakeisuudesta.

Maastotyö keskittyi tilaajan antamien ohjeiden mukaisesti kolmeen vesihuoltolinjan vielä rakentamattomaan, uuteen osaan: 1) Enonkoski-Lumio -välinen alue Väliveden itäpuolella n. 1100 m matkalla maa-aluetta, 2) Soininkylän peltoalue Soininkoski-Tatimonjoki -välillä n. 1600 m matkalla, 3) Metterinjärven itäpuolinen Niemelänkankaan alue n. 1300 m matkalla, kaikkiaan 4 km matkalla.

Enonkoski-Lumio, Väliveden itäpuolella

Enonkosken länsirannalla alavaa peltoa, kivikkoista muinaisuman pohjaa. Vain silmämääräinen pikainen havainnointi. Itärannalla suota, jonka laidalla pohjoiseen edettäessä linja leikkaa 1. ms. **juoksuhaudan**. Sen jälkeen kivistä ja märkää korpimetsää. Väliveden lahden pohjukassa vesijohtolinja kiertää n. 25-30 m etäisyydellä pienen korkeamman niemekkeen, jonka kärjessä on harvinaisen suurikokoinen **tervahauta**. Linja ei uhkaa tervahautaa. Juoksuhaudan kohdalla lienee syytä harkita linjauksen siirtämistä etelämmäksi. Ks. muinaisjäännökset: VIR-RAT 44 VÄLIVESI W.

Soininkylän peltoalue Soininkoski-Tatimonjoki -välillä

Tien itäpuolella, Koskelan eteläpuolella linja kulkee muinaisrantatörmän halki pellossa. Maaperä on paikalla hienoaineksinen moreeni. Pelto oli paikalla käydessäni heinällä ja kyntämättä, joten havainnointi perustui yksinomaan kymmenkuntaan koekuoppaan, joiden antama kuva ei ole luotettava. Mitään esihistoriaan viittaavaa en kuitenkaan linjan liepeillä pellossa havainnut.

Koskelan pohjoispuolella linja kulkee pellon lakikumpareen sivuitse. Tällä kohden pelto oli kestantona ja siinä oli paikoin pellonpinta kohtalaisesti näkyvissä. Noin 5 m linjan länsipuolelta havaitsin pellon pinnassa yhden mahdollisen kvartsi-iskoksen, sekä **kuonakimpaleen**. Paikalle tehdyt koekuopat eivät antaneet selvyyttä löytöjen kontekstiin (Ks. löytöpaikka: Soininkylä-Koskela N). Maaperä paikalla on hiesu. Saattaa olla, että Soininkylässä on kivikautisia asuinpaikkoja rantapeltorinteiden yläosissa, tuskin kostealla ja savisemmalla rinteiden juurella missä linja pääosin kulkee. Em. kohdalla linja kulkee kuitenkin lähimpänä rinteiden lakea. Ei ole aivan mahdotonta, että kvartsi voisi olla peräisin hieman ylempää rinteiden laella olleelta asuinpaikalta, jossa nyt on talo. Pellossa olevan kuonan todistusvoima on hankala. Pajakuonaa on kautta aikain levitetty peltoon. Toisaalta myös pelloilta löytyy kuonakeskittymiä vanhojen pajojen paikoilta tai harvinaisissa tapauksissa jopa esihistoriallisilta raudanvalmistuspaikoilta. Nyt tehdyt löydöt ovat kuitenkin siksi vähäisiä ja viitteellisiä, ja paikka välttävien havaintomahdollisuuksin tarkastettu, että mielestäni nämä löydöt eivät anna aihetta jatkoimenpiteisiin. Yleisesti on syytä kannustaa tarkastamaan Soininkylän pellot jossakin vaiheessa kun pellot ovat kynnetty.

Tein muutamia koekuoppia linjan mutkan kohdalle, sekä tarkastelin avoimia peltoläiskäreitä sängen välistä, havaitsematta muualla alueella mitään mainittavaa. Ala-Soinin eteläpuolella

linja kulkee aivan joen rannalla, alavassa ja märässä maassa, osin laidunpellossa, osin koi-vunäreikössä. Tämän alueen tarkastin pikaisesti ja pintapuolisesti.

Metterinjärven itäpuolinen Niemelänkankaan alue

Linja kulkee lähes koko matkalla voimajohtolinjan alla, sen länsireunassa. Kohdalla missä linja nousee pelloilta Niemelänkankaan eteläpuoliselle mäenharjanteelle, linja leikkaa kivistä asuinpaikkaa VIRRAT 43 KILLINKOSKI-KAUNELA.

Sen jälkeen linja kulkee kivisen ja savisen mäen ylitse soiseen peltolaaksoon ja nousee kiviselle Niemelänkankaalle. Niemelänkankaan etelärinteellä linjan tuntumassa on pari juuri ja juuri siedettävää tasannetta, jossa voisi kuvitella olevan varhaiskivikautinen asuinpaikka. Koekuopitus hiekkamoreenimaassa ei kuitenkaan antanut minkäänlaista merkkiä esihistoriasta. Mäen laki katsoittiin vain pintapuolisesti ja pikaisesti. Pohjoisempana linja laskee rannan tuntumaan ja yhtyy jo rakennettuun johtoon. Rannassa maaperä on kivistä ja savista, lehtimetsää ja puskikkoa, pääosin vanhaa peltoa. Mitään esihistoriaan viittaavaa en avoimissa maastonkohdissa havainnut.

Löytö- ja havaintopaikkoja

Kvartsi-iskoksen ja kuonanpalan löytöpaikka

Soininkylä-Koskela N

Pk 2214 12,
x6919 620 y2492 570,
z n. 112.

Kvartsi on pieni eikä aivan kiistaton. Löytötahtuman kuvaus ks. teksti yllä.

Kuvattu pohjoiseen, Koskelan pohjoispuolisen pellon eteläpäästä. Kuonan ja kvartsinlöytöpaikka lapion kohdalta, linjan vasemmalta puolen.

Tervahauta

Pk 2214 12, x 6917 458 y 2491 552.

Väliveden itäpäähän etelärannalla, taloon menevän tien kupeessa.

Harjaneen itäkärki on koverrettu isoksi tervahaudaksi. Lämpimittä lähes 20 m. Vesijohtolinja kulkee harjanteen alapuolella n. 30 etäisyydellä haudasta.

MuinaisjäännöksetVIRRAT 43 KILLINKOSKI-KAUNELA

Rauh.lk: 2

Ajoitus: kivikausi
Laji: asuinpaikka

Kartta: 2223 10
x: 6920 62 y: 2493 53 z: 115 ±2 m (alueen keskipiste)
p: 6924 52 i: 3338 39

Tutkijat: Jussila T 2003 inventointi

Löydöt: KM 34276, kvartsiesineitä (kaapimia 5 kpl) ja iskoksia. Diar. 10.12.03

Sijainti: Paikka sijaitsee Virtain kirkosta 17,9 km pohjoiseen, Toisveden koillispuolella, Ähtäriin menevän vesireitin varrella, Killinkosken taajaman lounaispuolella, Soininjoen ja Metterinjärven eteläpään välisellä kannaksella, Tatimonjoen itäpuolella olevalla pellolla. Asuinpaikan eteläpää on Soininjoen varressa olevasta Kaunelan talosta 50 m itään, tien pohjoispuolisella pellolla (x692043, y249360), länsipää heti tien pohjoispuolella talosta 130 m itään (x692036 y249353), pohjoispää on selvittämättä, mutta löytöjä pellon pohjoisreunasta talosta 300 NNW. Asuinpaikka kahdella tasolla, länteen viettävän peltorinteen yläosassa (n. 117 m mpy) ja rinteeseen juurella (n. 113 m mpy).

Huomiot: Pellossa on yli 300 m matkalla pesäkkeittäin runsaasti kvartseja, sekä peltorinteen yläosassa, että rinteeseen juurella. Todennäköisesti paikalla on kaksi eri asutusvaihetta. Pelto on asuinpaikan kohdalla hienoaineksista (=savista) moreenia ja alempana lähes savea.

On mahdollista, että asuinpaikka jatkuu vielä tien eteläpuolella, ulottuen lähemmäksi Soininjokea. Eteläpuolinen pelto oli paikalla käydessäni kyntämättä, enkä sitä tarkastellut lainkaan.

Asuinpaikka saattaa jatkua pellon pohjoispuoliseen metsään, sähkölinjan alla edelleen pohjois-luoteeseen. Kymmenkunta pientä koekuoppaa savisessa märässä maastossa, sähkö- / vesijohtolinjan kohdalla ja liepeillä pellon pohjoispuolella, ei antanut mitään havaintoja asuinpaikasta. Tällaisessa maaperässä ei kulttuurikerrosta välttämättä synny ja säily havaittavissa määrin, saatika, että sellaisen voisi havaita koekuopasta muutoin kuin suuren sattuman ansiosta, mikäli kuoppa sattuisi osumaan jonkun syvemmällä säilyneen rakenteen kohdalle niin että se kyettäisiin vielä kuopasta erottamaan tai että kuoppa sattuisi löydön kohdalle.

Satunnainen tai harva (yli 2 m verkossa) systemaattinen koekuopitus on siis täysin turha menetelmä tämän kaltaisella paikalla olevan kivikautisen asuinpaikan rajaamiseen. Sillä saatu tulos on yhtä luotettava kuin intuitiivinen arvaus ilman mitään kaivelua, mutta huomattavasti kalliimpi. Ainoa tapa selvittää asuinpaikan olemassaolo tai rajaus tällä paikalla on parin viikon koekaivaus tai vaihtoehtoisesti fosforikartoitus ja siihen liittyvä tarkempi koekuoppatutkimus.

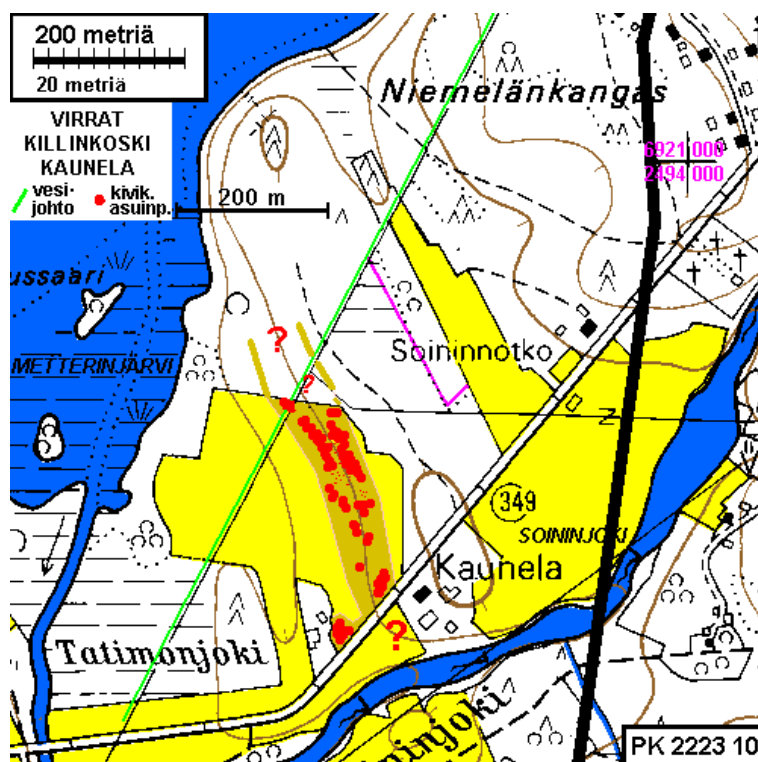
Ennen vesijohdon rakentamista (jolloin maata kaivetaan tai peitetään n. 6 m leveällä linjalla) paikalla on syytä tehdä kaivaus peltoalueella ja koekaivaus pellon pohjoispuolisella linjan alueella. Vaihtoehtoisesti metsäalueella voidaan asuinpaikkaa rajata fosforikartoituksella. Toimenpiteet tulisi tehdä vesijohtolinjauksen **paalun 1780** pohjoispuolella kys. paalusta n. 6 m pohjoiseen alkaen **paalulle 1700** ja vielä tästä muutama metri pohjoiseen. Kyseessä olisi kaikkiaan n. 80 x 6 m alalla tehtä-

vä tutkimus. Asuinpaikan karttaan merkitty laajuusarvio perustuu pellossa havaittuihin kvartseihin.

Vesijohdon uudelleen linjaaminen rannemmaksi (länteen) ei auta, koska asuinpaikka saattaa jatkua hyvinkin kauas pohjoiseen Metterinjärven rantaan, jolloin uusikin linjaus olisi joka tapauksessa tutkittava tarkemmin.

Rannansiirtymiskronologian mukaan paikan ylemmät osat ajoittuisivat Näsijärven kuroutumisen ja Tammerkosken puhkeamisen väliselle ajalle n. 6400-5600 eKr ja alempi osa Näsijärven puhkeamisen jälkeiselle ajalle, n. 5600-5000 eKr. Paikka on siis mesoliittinen. Kyseessä on laajin Virroilta tunnettu kivikauden asuinpaikka.

Maastokarttaote 1 x 1 km, 1: 10 000:

Kuvattu pohjoiseen alueen keskikohdan eteläpuolelta. Kuvan keskellä asuinpaikan alempi osa ja oik. laidassa ylempi osa. Vesijohtolinja sähkölinjan alla merkitty vihreällä viivalla, asuinpaikan oletettu raja keltaisella viivalla.

Kuvattu alueen keskikohdalta, ylemmältä tasolta pohjoiseen. Vesijohtolinja sähkölinjan alla.

Kaavin. Vasemmassa kuvassa retusoitu terä on vasemmalla, oikeassa alhaalla. Esineen mitat ovat 20 x 19 x 9 mm, terän korkeus 3 mm.

Kvartsikaapimia:

VIR RAT 44 VÄLIVESI W

Rauh.lk: 2

Ajoitus: historiallinen
Laji: varustusKartta: 2214 12 OHTOLA
x: 6917 35 y: 2491 18 z: 102 ±2 m
p: 6921 36 i: 3335 89

Tutkijat: Jussila T 2003 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Virtain kirkosta 14,1 km pohjoiseen. Toisveden koillispuolella olevan Väliveden länsipuolen etelärannalla, rantasuon itäreunalla korpimetsässä ja pienen lahdekkeen pohjukassa rannan tuntumassa olevalla matalalla kumpareella. Eteläpää: n. x691727 y249131, pohjoispää n. x691741 y249120.

Huomiot: Juoksuhautoja, sekä pesäkkeitä on suon laidalla n 200 m matkalla. Eteläpään juoksuhauta varsin sortunut ja maaton ojamaiseksi. Keskellä, missä juoksuhauta kulkee aivan suon laidalla ja alavammassa maastossa, hauta ja pesäkkeet ovat veden täyttämiä. Pohjoisosassa on tukikohta matalalla kumpareella, jossa paikoin hautaa on louhittu kallioon. Pohjoisosa suhteellisen hyvin säilynyt. Paikalla kuusikoinen korpimetsä.

Suunniteltu vesijohtolinja kulkee juoksuhaudan poikki aivan haudan eteläpäässä, n. 20 metriä haudan äärimmäisestä eteläpäästä pohjoiseen (paalu 350). Hauta on tällä kohden sortunut matalaksi sammaleen peittämäksi ojaksi.

Maastokarttaote 1 1 km, 1 :10000

Juoksuhaudan paikka kartalla on mitattu gps:llä, sekä silmämääräisesti maastossa, huonoissa olosuhteissa ja sen tarkkuus on viitteellinen (arvio +/- 20 m).

Peitepiirros:

